

Survivorship – Elämä syövän jälkeen

Keskustelua syövästä Suomessa hallitsee usein ikääntyvän väestön syöpädiagnoosien kasvu. Kuitenkin kolmasosa kaikista diagnoosin saaneista sairastaa syövän alle 65-vuotiaana. Millainen kokemus syöpä on, silloin kun on vielä työuraa tai opintoja edessä ja millaisen jäljen se jättää aikuisiälle? Sylva ry ja Suomen Syöpäpotilaat ry selvittivät asiaa ja julkaisevat aiheesta raportin elokuussa 2025.

Selvityksen taustalla on Euroopassa erityisesti viime vuosina tunnistettu ilmiö nimeltä ‘Survivorship’. Tällä tarkoitetaan ketä tahansa syöpädiagnoosin saanutta elossa olevaa henkilöä¹. Syöpään sairastuminen voi olla traumaattinen kokemus ja monet kuvaavat sairastumisesta elämää pysyvästi muuttaneeksi. Tästä näkökulmasta termin alle voidaan lukea syöpään sairastuneita, jotka identifioituvat ryhmään kuuluviksi.

Terveys ja toimintakyky

Elämä syövän jälkeen voi sisältää terveydellisiä haasteita, jotka ilmenevät pian sairastumisen jälkeen tai vasta pidemmän ajan kuluttua. Ei ole harvinaista, että mieli työstää sairastumisen aiheuttamaa psykologista kriisiä vasta sen jälkeen, kun hoidot erikoissairaanhoidossa ovat jo päättyneet. Myöhäisvaikutukset voivat näkyä toimintakyvyssä sekä työelämässä tai opinnoissa jatkamisessa ja jaksamisessa. Sylva ry:n, Pfizer Oy:n ja Nordic Healthcare Groupin yhteisessä kyselyssä lapsena tai nuorena syövän sairastaneista 60 % raportoi kokeneensa myöhäisvaikutuksia. Yleisimmät myöhäisvaikutukset olivat hormonaaliset tai psykiatriset häiriöt ja erilaiset lisääntymisjärjestelmän tai rintojen häiriöt.² Suomen Syöpäpotilaat ry:n työelämäkyselyssä yli 90 % työikäisistä vastaajista kertoi sairauden tai syöpähoitojen vaikuttaneen erityisesti fyysiseen toimintakykyyn, vaikka vain reilu neljännes hakeutui kuntoutukseen.³ Työikäisten akuuteissa ja viivästyneissä haitoissa näkyvät erityisesti neurologiset oireet, fatiikki sekä eri hoitojen ja lääkitysten vaikutukset.⁴

Talous ja työelämä

Potilasjärjestöjen kyselyiden perusteella sairastuneet raportoivat taloudellista syrjintää pankkilainojen ja vakuutusten saatavuudessa tai hinnoittelussa.⁵ Suomen Syöpäpotilaat ry:n kyselyssä tulot laskivat diagnoosin jälkeen yli kahdella kolmesta. Syöpä voi vaikuttaa myös työelämään sijoittumiseen. Moni kroonista syöpää sairastava työikäinen pystyy palaamaan työelämään. Valtaosa sairastuneista palaa vuoden sisällä diagnoosista töihin ja 40 % aloittaa heti sairauspoissaolon jälkeen osa-aikatyössä. Neljäsosa kokee saaneensa omalta työnantajaltaan riittävästi tukea töihin palatessaan.

Sylvan kyselyssä lapsena tai nuorena sairastaneet opiskelivat pidempään, olivat enemmän osa-aikatyössä, työttömänä ja työkyvyttömyyseläkkeellä kuin ne, joille syöpä ei ollut jättänyt myöhäisvaikutuksia.

¹ Lorgelly & Neri (2018): Survivorship burden for individuals, households and society: Estimates and methodology. Journal of Cancer Policy, <https://doi.org/10.1016/j.jcipo.2018.02.005>

² Sylva, Pfizer ja NHG: Kysely lapsena tai nuoruudessa syövän sairastaneille 2025 (www.pfizer.fi/ajankohtaista/uutiset/kysely-lapsuudessa-tai-nuoruudessa-syovan-sairastaneille-raportti)

³ Suomen Syöpäpotilaat ry: Syöpä ja työelämä-kysely (www.syopapotilaat.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/kyselyselvitys-valtaosalla-tyoikaisista-tulot-laskevat-syopadiagnoosin-jalkeen)

⁴ Suomen Syöpäpotilaat ry: Syöpään sairastuneen työelämään paluun tuki – Työkaluja terveydenhuollon ammattilaisille (www.syopapotilaat.fi/opas/tyokaluja-terveydenhuollon-ammattilaisille-syopaan-sairastuneen-tyoelamaan-paluun-tuki/)

⁵ Suomen Syöpäpotilaat ry: Syövän vaikutukset lainoihin ja vakuutuksiin 2024 (www.syopapotilaat.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/kyselyselvitys-syopa-vaikeuttaa-vakuutuksen-saamista)

Psykososiaalinen näkökulma: mielenterveydelliset haasteet ja kuntoutus

Syöpä voi jättää jälkensä myös mielenterveyteen ja psykososiaalisen tuen tarve on monella suuri. Lapsena ja nuorena sairastaneista lähes puolet raportoivat kärsineensä mielialahäiriöstä. Kolmannes kärsii neurootti-sista oireista tai ahdistuneisuushäiriöistä ja kolmannes posttraumaattisesta stressistä. Työikäisistä reilulle puolelle tarjottiin psykososiaalista tukea ja kolmanneksen kanssa keskusteltiin terveydenhuollossa kuntou-tustarpeesta.

Suosituksia:

1. Syöpään sairastuneiden myöhäisvaikutuksia tulee seurata pitkällä aikavälillä ja psykososiaalista tukea, myös vertaistukea, lisätä ja kehittää. Tällä voidaan ennaltaehkäistä mielenterveyden haasteita.
2. Moniammatillista yhteistyötä erikoissairaanhoidon, työterveyden, opiskelijaterveyspalveluiden ja perusterveydenhuollon välillä tarvitaan, jotta sairastuneen yksilöllisiin tuen tarpeisiin ja elämäntilanteeseen voidaan vastata oikea-aikaisesti ja ratkaisukeskeisesti. Yksilöllinen kuntoutussuunnitelma tukee hyvänlaatuista elämää syöpään sairastumisen jälkeen.
3. Sairastuneet kaipaavat laajemmin tietoa sote-palveluista ja tarvitaan erikoissairaanhoidon arvio sairauden tai syöpähoitojen vaikutuksesta työ- ja toimintakykyyn sekä kuntoutustarpeesta – arvio helpottaa muiden sote-ammattilaisten työtä.
4. Syöpään sairastuneiden eriarvoiseen kohteluun tulee puuttua. Useat Euroopan maat ovat ottaneet käyttöön Oikeus tulla unohdetuksi -lainsäädännön ja tätä tulee edistää myös Suomessa.
5. Työikäisten mahdollisuudet jatkaa ja jaksaa työelämässä tulee huomioida ja työelämän joustoja esimerkiksi osa-aikatyön suhteen tulee kehittää.
6. Työnantajilla on tuen tarpeita työntekijöiden työhön paluun tukemiseksi. Esihenkilön tietopakettista on apua työnantajalle ja työyhteisölle työelämään paluun suunnitteluun,

www.syopapotilaat.fi/opas/esihenkilön-tietopaketti.

7. Järjestöillä on valtavasti osaamista syöpään sairastuneiden erityishaasteista, kuten esim. työelämä- ja työkykykysymyksistä, kuntoutuksesta ja toimeentulosta. Tarvitaan toimivampaa palveluohjausta järjestöjen tarjoamiin palveluihin.

Emma Andersson, Suomen Syöpäpotilaat ry
Antti Karjalainen, Sylva